

Uchwała z dnia 9 maja 2001 r., III CZP 13/01

Przewodniczący Sędzia SN Gerard Bieniek

Sędzia SN Stanisław Dąbrowski (sprawozdawca), Sędzia SA Jan Kremer

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Georgesa G. o uznanie za zmarłą Rywki E. po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 9 maja 2001 r., przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Piotra Wiśniewskiego, zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Krakowie postanowieniem z dnia 16 lutego 2001 r.:

„Czy radca prawny reprezentujący osobę fizyczną może być pełnomocnikiem procesowym w sprawie sądowej, gdy świadczy pomoc prawną w ramach wykonywania zawodu w spółce wymienionej w art. 8 ust. 1 ustawy o radcach prawnych z dnia 6 lipca 1982 r. zmienionej ustawą z dnia 22 maja 1997 r. o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 14 lipca 1997 r. ze zm.) a jednocześnie pozostaje w stosunku pracy w charakterze pracownika naukowego lub naukowo-dydaktycznego ?”

podjął uchwałę:

Pełnomocnikiem procesowym osoby fizycznej może być radca prawny, który wykonuje zawód w spółce wymienionej w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. Nr 19, poz. 145 ze zm.) i jednocześnie pozostaje w stosunku pracy w charakterze pracownika naukowego lub naukowo-dydaktycznego.

Uzasadnienie

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało na tle następującego stanu faktycznego. Radca prawny dr Sławomir D., legitymując się pełnomocnictwem procesowym udzielonym mu przez wnioskodawcę Georgesa G., złożył w Sądzie Rejonowym w Oświęcimiu wniosek o

uznanie za zmarłą Rywki E. Wezwany do złożenia oświadczenia z art. 89 § 3 k.p.c. oświadczył, że nie wykonuje zawodu radcy prawnego w ramach stosunku pracy.

W związku z tym oświadczeniem wydano zarządzenie o zwrocie wniosku, w uzasadnieniu którego podano, że przepis art. 89 § 3 k.p.c. stanowi, iż pełnomocnictwo udzielone przez osobę fizyczną, składane przez radcę prawnego, powinno zawierać oświadczenie pełnomocnika, że nie pozostaje on w stosunku pracy. Tymczasem złożone oświadczenie stwierdza jedynie, że pełnomocnik wnioskodawcy nie wykonuje zawodu radcy prawnego w ramach stosunku pracy. Treść tego oświadczenia jest zatem inna niż wymaga ustawodawca, który zakazem objął pozostawanie w jakimkolwiek stosunku pracy.

W zażaleniu na powyższe zarządzenie pełnomocnik wnioskodawcy zarzucił naruszenie art. 89 § 3 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. Nr 19, poz. 145 ze zm.). Podał, że wykonuje zawód radcy prawnego wyłącznie jako wspólnik spółki komandytowej, w której komplementariuszami są tylko radcowie prawni i adwokaci, ale zarazem pozostaje w stosunku pracy jako pracownik naukowo-dydaktyczny, to jest jako adiunkt w Katedrze Prawa Europejskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Przy rozpoznaniu tego zażalenia Sądowi Okręgowemu w Krakowie nasunęło się zagadnienie prawne, sformułowane w sentencji postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustawą z dnia 22 maja 1997 r. o zmianie ustawy – Prawo o advokaturze, ustawy o radcach prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 75, poz. 171) wprowadzony został do kodeksu postępowania cywilnego przepis art. 89 § 3. Przepis ten nakłada na radcę prawnego, który składa pełnomocnictwo procesowe udzielone przez osobę fizyczną, obowiązek złożenia oświadczenia, że nie pozostaje w stosunku pracy. W art. 89 § 3 k.p.c. nie sprecyzowano, jakich stosunków pracy dotyczyć ma oświadczenie składane przez pełnomocnika, jednakże pochopty byłby wniosek, że w przepisie tym jest mowa o jakimkolwiek stosunku pracy.

Analizując przepis art. 89 § 3 k.p.c. należy zwrócić uwagę, że obowiązek nałożony na pełnomocników obejmuje tylko radców prawnych, a nie adwokatów. Przyczyna zróżnicowania wydaje się nie budzić wątpliwości. Oczywiste jest, że nie może chodzić o dyskryminację radców prawnych. Powodem, dla którego obowiązek złożenia oświadczenia wymienionego w art. 89 § 3 k.p.c. dotyczy tylko radcy prawnego, jest odmienny co do form charakter wykonywania tego zawodu.

Zawód adwokata jest zawsze wykonywany jako zawód wolny, w związku z czym wyłączona jest możliwość wykonywania tego zawodu w ramach stosunku pracy. Inaczej jest w wypadku wykonywania zawodu radcy prawnego. Podstawowe znaczenie ma tu przepis art. 8 ust. 1 ustawy o radcach prawnych, z którego wynika, że zawód radcy prawnego może być wolnym zawodem, podobnie jak zawód adwokata. Dzieje się tak wówczas, gdy radca prawny wykonuje zawód na podstawie umowy cywilnoprawnej, w kancelarii radcy prawnego oraz w spółce cywilnej jawnej lub partnerskiej z wyłącznym udziałem radców prawnych lub radców prawnych i adwokatów, albo w spółce komandytowej, w której komplementariuszami są wyłącznie radcowie prawni lub radcowie prawni i adwokaci, przy czym wyłącznym przedmiotem działalności takich spółek jest świadczenie pomocy prawnej. Jednakże cytowany przepis pozostawia radcy prawnemu możliwość wykonywania zawodu także w ramach stosunku pracy.

Z tym rozwiązaniem ściśle wiąże się treść art. 8 ust. 2 ustawy o radcach prawnych, pozostawiając bowiem radcy prawnemu tradycyjną dla tego zawodu możliwość wykonywania go w formie świadczenia pracy, należało zapobiec ewentualnemu konfliktowi interesów, wynikającemu z pozostawiania radcy prawnego w stosunku pracy, a więc i podległości kierownikowi zatrudniającej go jednostki organizacyjnej. Temu właśnie celowi służyć ma ograniczenie zawarte w art. 8 ust. 2, zgodnie z którym radca prawny może świadczyć pomoc prawną osobom fizycznym tylko w ramach wykonywania zawodu w kancelarii radcy prawnego lub w spółkach, o których mowa w ust. 1, bez jednoczesnego pozostawiania w stosunku pracy.

Treść art. 8 ust. 2 sprowadza się do ograniczenia możliwości świadczenia pomocy prawnej w sytuacji określonej w ustępie pierwszym, to znaczy, gdy radca prawny wykonuje zawód w ramach stosunku pracy. Ze względu na wzajemny związek i usytuowanie obu przepisów uznać trzeba, że w ustępie drugim chodzi o taki sam rodzaj stosunku pracy, co w ustępie 1, a więc o stosunek pracy, w ramach którego wykonywany jest zawód radcy prawnego.

Odmierna wykładnia prowadziłaby do nieracjonalnego wyniku. Nie sposób byłoby znaleźć uzasadnienie dla ograniczenia radcy prawnego w świadczeniu pomocy prawnej osobom fizycznym dlatego, że pozostaje on w stosunku pracy w charakterze pracownika naukowego lub naukowo-dydaktycznego.

Zawarty w art. 89 § 3 k.p.c. obowiązek złożenia przez pełnomocnika oświadczenia jest następstwem tego, że zgodnie z art. 8 ust. 1 i 2 ustawy o radcach prawnych, radca prawny może wykonywać zawód w ramach stosunku pracy, ale wykonując w ten sposób zawód nie może świadczyć pomocy osobom fizycznym. Oświadczenie, o którym mowa w art. 89 § 3 k.p.c. dotyczyć ma zatem tego, że radca prawny przy wykonywaniu swojego zawodu nie pozostaje w stosunku pracy. Natomiast kwestia pozostawania przez radcę prawnego w stosunku pracy w charakterze pracownika naukowego lub naukowo-dydaktycznego jest z punktu widzenia art. 89 § 3 k.p.c. obojętna.

Z powyższych względów, na podstawie art. 390 k.p.c., Sąd Najwyższy rozstrzygnął przedstawione zagadnienie prawne jak w uchwale.